

5. Теорія і практика грошового обігу та банківської справи в умовах глобальної фінансової нестабільності: монографія/ О.В. Дзюблюк, В.В. Корнеєв, В.І. Міщенко та ін.; за ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2017. – 298 с.

Світлана МЕРГУТ
студентка факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к. е. н., доцент кафедри банківської справи Забчук Г.М.

КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Малий та середній бізнес (МСБ) є рушійною силою економіки та основою середнього класу в усьому розвиненому світі. Сегмент малого і середнього бізнесу має величезний потенціал, який може стати рушієм для відновлення кредитування та економічного розвитку України загалом. Однак, за останні роки внаслідок економічних, політичних та військових обставин фінансовий стан суб'єктів малого та середнього підприємництва значно погіршився. Власний капітал щороку займає все більшу частку в основному капіталі підприємства. Потреба у кредитних коштах щоразу зростає, проте доступність кредитів залишається обмеженою через жорсткі умови та високі ставки банків.

Частка кредитів у капіталі МСБ становить близько 20% проти 60% у розвинених країнах. Переважно підприємства реінвестують у розвиток бізнесу власні прибутки та інвестиції засновників підприємств. Така ситуація зумовлена високою вартістю кредиту. Втім, ставки й умови отримання кредитів в Україні не порівняти з тим, що видають в Європі ті ж материнські банки.

Для надання коштів для фінансування (кредитування) МСБ України існують програми, що дають змогу здешевити надання банками позик – це програми фінансових установ у межах співпраці з різними іноземними фондами та структурами (Німецько-український Фонд, Фонд Western NIS, Європейський інвестиційний Фонд тощо) [6, с.28].

Вони дають змогу поетапно впровадити в Україні нові види фінансової підтримки, а саме: часткову компенсацію процентних ставок за кредитами, які надаються під бізнес-проекти, компенсацію лізингових платежів; передбачається розширення програми мікrokредитування [11, с. 193].

Суб'єкти малого та середнього підприємництва в основному утримують в обороті майже весь свій капітал, будучи надзвичайно чутливими до негативних проявів процесу пристосування України до умов відкритої економіки. Тому в умовах існуючої економічної нестабільності підприємства малого бізнесу надають перевагу швидким операціям, у зв'язку з чим вони втрачають інвестиційну привабливість як для вітчизняного, так і для іноземного інвестора.

У номінації «Опора МСБ» рейтингу «Фінансовий Оскар 2017» за версією журналу «Бізнес» до ТОП-10 кращих банків з кредитування малого і середнього бізнесу входять: УкрСиббанк, Kredobank, ProCreditBank, ПУМБ, Правексбанк, Укргазбанк, Укрсоцбанк, Ощадбанк, ПриватБанк, ОТПbank [7]. У 2018 році було видано МСБ на 7% більше кредитів, ніж роком раніше. При цьому частка малого бізнесу в загальному портфелі банків виросла з 6% до 15% [7].

До основних послуг банків з обслуговування малих та середніх підприємств належать: овердрафтне кредитування; кредит на поповнення обігових коштів; кредит

на придбання обладнання, спецтехніки; кредит на придбання комерційної нерухомості; кредит на придбання транспортних засобів; кредит під заставу депозиту; кредитна лінія на поповнення обігових котів; авалування векселів та інші. Аналіз кредитної пропозиції різних банків України засвідчив значну варіацію процентних ставок на кредити – від 13,9% до 26%. Для вітчизняного бізнесу такі кредити й досі залишаються дорогими[10].

В розвинених країнах, процентні ставки за кредитами суттєво відрізняються і коливаються від 0,1% до 4% річних (Японія – 0,1%, США – 2,75%, Канада – 2%, Велика Британія – 2%). Це значно сприяє розвитку малих та середніх підприємств, створюючи позитивний імідж країни та забезпечуючи ефективність ринкової економіки. Переїнявши зарубіжний досвід зниження процентних ставок за кредитами, дало б можливість малому та середньому бізнесу в Україні вийти з тіні. Підприємства будуть зацікавлені в одержанні дешевого кредиту і показуватимуть реальну фінансову звітність, яка суттєво впливає на позитивне рішення банку при наданні кредиту.

Небажання позичальника відкривати своє реальне фінансовестановище, пояснюючи насамперед це тим, що :

- вони збільшать свій податковий тягар;
- поступляться конкурентам в частині рентабельності бізнесу;
- низька ефективність бізнесу, показана в бухгалтерських, фінансових документах, послужить відмовою в отриманні кредиту для бізнесу.

Перш за все для банків дуже важливо, щоб фінансова звітність відповідала затвердженим стандартам. Банки можуть працювати з управлінською звітністю, але відповідно до вимог Національного банку України щодо оцінки кредитів при формуванні резервів, оцінка ризиків повинна здійснюватися на основі офіційної звітності, яка може часто не відображати реального стану справ [5, с.48].

На даний час банки намагаються спрощувати підхід до аналізу управлінської звітності, намагаються приймати рішення на підставі звичайної звітності, тим самим намагаючись скоротити час розгляду заявок. Якщо раніше нормальним був розгляд заявок два тижні, то зараз два дні.

Таким чином, найбільш дієвими заходами з підтримки малого та середнього бізнесу, що прийняті в світовій практиці та, ті які можуть бути адаптовані в Україні, можна виділити наступні [3, с.204]:

1) субсидування відсоткової ставки (Туреччина, Угорщина, Великобританія та ін.). Мається на увазі відшкодування власних витрат підприємців по виплаті відсотків за залученими кредитами;

2) створення Національного фонду кредитних гарантій (Польща). Така організація покликана виступати посередником між банками та суб'єктами бізнесу і виступати, як гарант у кредитних відносинах між ними. Аналогічні установи є також у Кореї, США, Канаді, Іспанії, Тайланді, Великобританії та ін.;

3) створення регіональних гарантійних товариств та надання відстрочки платежів по гарантованим кредитам (Швейцарія);

4) Фондовий ринок як одне з джерел залучення ресурсів для розвитку малих підприємств дуже слабо розвинене. Саме це джерело стало основою розвитку невеликих високотехнологічних компаній у США та ЄС;

5) На державному рівні варто запровадити довгострокову програму з розвитку кредитування малого та середнього підприємництва із зазначенням конкретних сум та джерел фінансування цієї програми. Також варто проводити постійний контроль

виконання цієї програми та контроль витрат цільових коштів. Державна політика має усунути перешкоди доступу підприємств МСБ до кредитних ресурсів.

7) Розширення банківськими установами асортименту кредитних послуг, які вони будуть спроможні запропонувати для співпраці малим та середнім підприємствам, зокрема, такі форми кредитного процесу, як: консорціумне, лізингове, іпотечне кредитування, «овердрафт», відновлювані кредитні лінії, надання гарантій на отримання кредиту, аудиторсько-консалтингове обслуговування, венчурне фінансування, мікрофінансування.

Підсумовуючи вище зазначене, можна стверджувати, що проблема банківського кредитування малого і середнього підприємництва полягає у тому, що вітчизняний малий і середній бізнес та банки поки що вкрай важко знаходять спільну мову. Успішному вирішенню цього питання значною мірою заважає відсутність у спеціалістів підприємств і працівників банків єдиних уявлень про сутність цієї діяльності. Щоб одна сторона могла отримати банківський кредит на прийнятних умовах, а інша – повернути свої гроші разом з належними їй відсотками, необхідно, щоб обидві сторони добре розуміли інтереси і проблеми один одного та дійшли до узгодженої оцінки реальних ризиків при кредитуванні.

Зважаючи на це, можна стверджувати, що малі та середні підприємства повинні розвиватися та отримувати фінансову підтримку держави та кредитних установ на рівні з великими підприємствами. Тому, що саме МСБ може бути надійним джерелом надходжень до бюджету та засобом зниження соціальної напруги шляхом створення робочих місць. Також необхідно проводити активну та ефективну роботу щодо створення відповідного правового середовища та активізації банківського кредитування сектору МСБ.

Література:

1. Алексеев С. Кредити «малому» бізнесу - проблеми та перспективи [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://bankstatey.com/index.php?newsid=681>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.stat.gov.ua>
3. Дребот Н.П., Сідельник О.П. Проблеми та перспективи оптимізації співпраці банків з малим та середнім бізнесом. Регіональна економіка. – 2017, № 8 – С. 204.
4. Журнал «Фокус»: «Підтримати малий бізнес. Як Україна відстала від світу». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espresso.tv/article/2017/07/11/malyy_seredniy_bizne.
5. Клочко Ю.О. Проблеми малого бізнесу в Україні [Текст] / Ю.О. Клочко // Економіка України. – 2018. – № 1. – 48с.
6. Мале і середнє підприємництво в Україні: стан розвитку та регіональні відмінності (2012-2018 роки). - К.: Проект USAID «Впевнений бізнес - заможна громада», Центр міжнародного приватного підприємництва, 2018, № 1 – С. 28.
7. Національний Банк України [Електронний ресурс]: офіційний вебсайт - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>.
8. Проблеми кредитування малого й середнього бізнесу [Електронний ресурс] / Простобанк Консалтинг. – Режим доступу: http://www.prostobank.com/probl_kredituvannya_malogo_serednogo_biznesu
9. Процентні ставки : статистичний випуск. – Національний Банк України, 2018. – № 12.
10. Рейтинг банківських послуг: «Bankchart». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bankchart.com.ua/#>

11. Юнко О. М. Проблеми та перспективи кредитування малого та середнього бізнесу в Україні / Вісник Університету Банківської справи Національного Банку України № 5 – 2018. – С. 193.

12. Забчук Г. Активізація банківського кредитування реального сектору економіки як передумова відновлення економічного зростання [Текст] / Г. Забчук // Економічний аналіз. – Том 28. №1 – Тернопіль, 2018. С. 172-177.

Андрій МИКИТИН
студент факультету банківського бізнесу ТНЕУ
Науковий керівник:
к.е.н., доц. кафедри економічної теорії Карп І.М.

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА ДЕПОЗИТНОМУ РИНКУ

Конкуренція, як невід’ємна складова ринкових відносин, є причиною цілого ряду структурних явищ: встановлення різних ринкових ризиків, присутність/відсутність бар’єрів для виходу на ринок нових інститутів, встановлення рівноважної ринкової ціни, політика заходів зі сторони регулятора ринку, наявність системно важливих інститутів, концентрація ринку. Оцінювання рівня конкуренції на депозитному ринку зокрема, та в банківському секторі загалом, набуло актуальності в період розгортання кризових явищ, що продемонструвало важливість володіння інформацією про стан ринку.

Науковець І.О. Лютий конкуренцію в банківській сфері визначає як динамічний процес, у ході якого комерційні банки, шляхом використання інструментів маркетингу, намагаються розширити ринкову частку, збільшити обсяги продажів банківських продуктів і послуг, досягти високого прибутку. Сферою банківської конкуренції є ринок банківських продуктів і послуг [3, с. 18].

У трактуванні А. Нікітіним, Г. Бортником, А. Федорченко банківська конкуренція являє собою економічне суперництво між банківськими установами за придбання та утримання споживачів на вигідніших умовах реалізації фінансових продуктів [5, с. 97].

На думку О. В. Васюренка, Н. Погореленко банківська конкуренція – прагнення банків використовувати ресурси контрагентів, що функціонують на одному ринковому сегменті [1, с. 122].

Конкуренція в банківській сфері з точки зору Д. Мізгуліна – це змагання між банками, при якому їх самостійні дії ефективно обмежують можливості кожного однобічно впливати на загальні умови надання банківських послуг [4, с. 12].

Науковці С. Козьменко, Ф. Шпиг, І. Волошко банківську конкуренцію класифікують на: внутрішньогалузеву (предметна, видова), міжгалузеву (функціональна, на основі переливу капіталу), цінову та нецінову, покупців та продавців, досконалу та недосконалу (олігополія, монополістична конкуренція, монополія) [2].

Серед особливостей конкуренції на депозитному ринку необхідно виділити наступне:

- продавці, що ведуть свою діяльність, пропонують дуже близькі за змістом або навіть однотипні послуги, використовуючи при цьому різноманітні інструменти залучення клієнтів;